

Forarbejder til den nye danske Straffelov. Løsladelse paa Prøve.

AF THORKIL FUSSING.

I det nye Straffelovsudkast¹⁾ §§ 40—42 gives Regler om Løsladelse paa Prøve. Ifølge disse kan en Fange, der afsoner Straf af Fængsel²⁾, opnaa saadan Løsladelse, naar $\frac{2}{3}$ af Straffetiden, dog mindst 9 Maaneder, er udslaaet under Forudsætning af, at Fangens Forhold ikke gør Løsladelsen utilraadelig, at der er sikret ham passende Arbejde eller Anbringelse og Underhold paa anden hensigtsmæssig Maade, og at han er villig til at underkaste sig de til Løsladelsen knyttede Vilkaar. Hertil hører altid, at Fangen fører et arbejdsomt og redeligt Liv, og — hvis han ved Løsladelsen er sat under Tilsyn, hvad han regelmæssigt skal — desuden, at han overholder de ham af den Tilsynsførende givne Paalæg, hvorhos der kan tilføjes yderligere Vilkaar, derunder

¹⁾ I det følgende forkortet til: U.

²⁾ Ifølge U. idømmes *Fængsel* enten paa Livstid eller fra 1 Maaned til 16 Aar. Ifølge Højesteretsdommer *Olricks* Mindretalsforslag, der gaar ud paa ved Siden af *Hefte* og *Fængsel* at foreskrive *Strafarbejde*, idømmes *Fængsel* fra 1 Maaned til 1 Aar og *Strafarbejde* enten paa Livstid eller fra 1 til 16 Aar, og ifølge *Olricks* Forslag skal det progressive System kun komme til Anvendelse paa *Strafarbejde* og ikke paa *Fængsel*, hvoraf drages den Konsekvens, at Løsladelse paa Prøve kun kan anvendes overfor *Strafarbejdsfanger* men ikke overfor *Fængselsfanger*. Resultatet heraf er, at den, der er dømt til 1 Aar af den mildere Strafart, skal udstaa hele Straffen, medens den, der er idømt 1 Aar af den strengere Straf, ofte med stor Sikkerhed vil kunne paaregne og som Regel vil opnaa at blive løsladt paa Prøve allerede efter 9 Maaneders Forløb.

navnlig at Prøvetiden helt eller delvis tilbringes paa et Oplægseshjem for løsladte Fanger. Prøvetiden varer 2 Aar eller, hvis den tilbagestaaende Straffetid er længere, da indtil dennes Udløb.

Instituttet Løsladelse paa Prøve har under forskellige Navne været kendt her og andet Steds gennem en lang Aarrække. Men det er i Almindelighed blevet anvendt i ret begrænset Omfang og i mere begrænset Omfang, end de derom gældende Regler i og for sig tillod¹⁾. I nogle Lande, f. Eks. Tyskland, er Løsladelse paa Prøve («vorläufige Entlassung») blevet betragtet udelukkende som en Naadesakt²⁾, i andre Lande, f. Eks. England og Danmark, som et Led i Straffuldbyrdelsen, idet det er indgaaet som sidste Stadium i det progressive System. Tidligere krævede man som Vilkaar for at opnaa Løsladelse paa Prøve, at Fangen havde vist *god Opførsel* i Fængslet, at han havde tilbragt en *ret lang Tid* der, og at der kunde *naeres Haab* om, at han ikke efter Løsladelsen vilde falde tilbage. Disse Betingelser er naturlige ud fra Benaadningssynspunktet. Og de er logiske Konsekvenser af den Tanke, der ligger til Grund for det progressive System. De Begunstigelser, dette System indrømmer Fangerne, tilsigter jo at belønne og derigennem fremkalde *god Opførsel* i Fængslet, idet en saadan betragtes som Vidnesbyrd om den »Forbedring«, den moralske Udvikling, som Systemet tager Sigte paa. Da den betingede Løsladelse er Systemets sidste Stadium, maa alle de forudgaaende Stadier være passerede; der maa altsaa være gaaet en ret lang Tid. Og da Løsladelse paa Prøve jo gaar ud paa at sætte Fangen i Frihed, bør den kun indtræde overfor den Fange,

¹⁾ Den ved kgl. Anordning af 13. Februar 1873 hjemlede Løsladelse paa Prøve («betingede Benaadning») er i Tiden fra Anordningens Ikrafttræden og indtil Dato, altsaa i et Tidsrum af over 50 Aar, kun anvendt overfor 89 Fanger.

²⁾ *Krohne*, der var en afgjort Modstander af det (egentlige) progressive System, har dog udtalt sig for en regelmæssig Anvendelse af Løsladelse paa Prøve.

der kan antages gennem Systemets forudgaaende Stadier at være bleven opdraget til at benytte Friheden paa rette Maade.

Instituttet har imidlertid et dobbelt Formaal, nemlig foruden det, der sigter paa Opholdet i *Fængslet*, paa den Forbedring, som skal foregaa der, et andet, som tager Sigte paa Fangens Forhold *udenfor Fængslet*. Den betingede Løsladelse — Udsigten til at opnaa den — skal være et Opdragelsesmiddel i Fængslet, men den skal ogsaa være et Opdragelsesmiddel, et »Afstivningsmiddel«, udenfor Fængslet. Hvis den kun havde det første Formaal, kunde Løsladelsen godt være ubetinget, ja Udsigten til ved god Opførsel i Fængslet at opnaa en ubetinget Afkortning af Straffen vilde vel endog virke endnu stærkere baade som Naadesbevisning og som Progressionsmiddel. Det er det andet Formaal, som kræver, at Løsladelsen gøres betinget, idet Truslen om at komme til at udstaa den eftergivne Rest af Straffen i Tilfælde af ny Forseelse modvirker Fristelsen til at begaa en saadan, hvortil kommer, at Strafafkortningens betingede Karakter aabner Mulighed for — om jeg saa maa sige — at paatvinge den løsladte Fange et Tilsyn i Forsorgsøjemed.

Betydningen af det andet Formaal er navnlig i de senere Aar trængt i Forgrunden, men det er derved kommet til i betydelig Grad at svække, ja ligefrem modarbejde det første Formaal. Man er efterhaanden kommen til Erkendelse af, at det store Flertal af Fanger, der idømmes ikke ganske kortvarige Straffe, og ikke blot de, der er idømt meget lange Straffe, og som har vist god Opførsel i Fængslet, trænger til den »Afstivning« efter Løsladelsen, som den betingede Frigivelse yder, og man er derved kommen ind paa at mildne Vilkaarene for Opnaaelse af Løsladelse paa Prøve. Dels stiller man ikke saa store Krav som tidligere med Hensyn til den Tid, Fangen skal have tilbragt i Fængslet — ifølge U. er det absolute Minimum 9 Maaneder, ifølge kgl. Anordning af 13. Februar 1873 er det 6 Aar — dels slaar man af paa Fordringen om tilfredsstillende Opførsel i Fængslet, idet

man ikke længer opstiller en saadan som *positiv Betingelse* for at opnaa Løsladelse paa Prøve, men — som den norske Fængselslov — lader Prøveløsladelsen finde Sted, »medmindre Fangens Forhold i Fængslet eller andre særlige Omstændigheder gør Løsladelsen utilraadelig eller ham dertil ufortjent«, eller — som U. § 40 — kun som *Forudsætning* for Løsladelsen opstiller det *negative*, »at Fangens Forhold ikke gør den utilraadelig«. Herved har man endelig ogsaa opgivet Kravet om det begrundede Haab om, at Fangen ikke vil recidivere¹⁾. Det er imidlertid klart, at naar ogsaa den Fange, som ikke har vist tilfredsstillende Opførsel i Fængslet, kan opnaa Afkortning i Straffen gennem Løsladelse paa Prøve, saa har Udsigten til at opnaa en saadan mistet sin Evne til at animere til at vise god Opførsel.

Dette har da ogsaa ført til, at man i nogle af de nye Love og Lovudkast har opløst Strafafkortnings-Institutet i 2 Former.

I England kan en Fange, der er dømt til *imprisonment* i over 1 Maaned, ved god Opførsel i Fængslet opnaa Løsladelse, naar han har afsonet en Del, mindst $\frac{1}{6}$, af Straffen, men Løsladelsen er ikke betinget. Dette Institut løser altsaa kun den første Opgave, den, der fuldbyrdes indenfor Fængslets Mure, men lader den anden Opgave ligge. Dette kan ikke begrundes ved, at den, der kun er idømt *imprisonment* — der som bekendt kan idømmes fra 1 Dag lige til 2 Aar — ikke trænger til den i den betingede Løsladelse liggende »Afstivning«, men Betragtningen er formentlig den, at den eftergivne Reststraf, $\frac{1}{6}$ af den samlede Straf, i de fleste Tilfælde er for kortvarig til at have nogen virkelig Effektivitet som Straffetrusel. Ligesom den nævnte ube-

¹⁾ I det tyske Straffelovsudkast af 1919 fastholdes dog baade Kravet om god Opførsel i Fængslet og Kravet om et positivt begrundet Haab om, at Fangen fremtidig vil føre et ordentligt Liv. I det schweiziske Udkast fastholdes det sidste Krav i Forbindelse med Kravet om, at han, saavidt det har været ham muligt, har erstattet den ved hans Forbrydelse forvoldte Skade.

tingede Løsladelse kun kan anvendes ved *imprisonment*, saaledes er den betingede Løsladelse kun hjemlet overfor Fanger, som udstaar *penal servitude*. Det kræves, at $\frac{3}{4}$, for Kvinder $\frac{2}{3}$, af Straffen er afsonet, og da det endvidere kræves, at Fangen har vist god Opførsel, løser den betingede Løsladelse begge de nævnte Opgaver.

I Nordamerika¹⁾ kender man ligeledes baade ubetinget Løsladelse — det saakaldte *time off* — og betinget Løsladelse. Begge gives kun i Tilfælde af god Opførsel («good time») i Fængslet. Det sidste finder navnlig Anvendelse ved (relativt) ubestemte Straffe.

I Sverige ønsker man indført et nyt Institut, *villkorlig utskrivning*, ved Siden af det allerede kendte *villkorlig frigivning*. Ifølge det svenske Straffelovsudkast skal den, der er idømt *Strafarbejde* paa vis Tid, *villkorligt utskrivs* 1 Aar forinden den domsbestemte Straffetids Udløb, og i Provetiden, 3 Aar, er han underkastet Tilsyn. Da dette Institut saaledes kommer til Anvendelse paa alle Strafarbejdsfanger uden Hensyn til deres Opførsel i Fængslet, løser det kun den sidstnævnte Opgave, at give den løsladte en tiltrængt »Afstivning« i den første, vanskelige Tid efter Løsladelsen. Herom hedder det i Udkastets Motiver: »Den Efterbehandling, hvorom her er Tale, skal ikke (som den *villkorliga frigivningen*) være begrænset til de Fanger, som under Fængselstiden har opført sig godt, men har tvertimod sin vigtigste Opgave at løse i de Tilfælde, hvor Fangens Opførsel i Fængslet synes at vise, at Straffen ikke har udøvet tilstrækkelig Virkning«. At *villkorlig utskrivning* ikke kan anvendes overfor den, som er idømt *Fængsel*, skønt denne Straf kan gaa op til 3 Aar, skyldes, at Flertallet af Fængselsstraffe vil have en saa kort Varighed, at der ikke er Mulighed for eller Rimelighed i at give en Strafafkortning paa 1 Aar.

Ifølge det af den svenske Straffelovskommission ud-

¹⁾ Se Arne Omstedts Rejseberetning, »Træk av Strafferetsplejen i de forenede Stater i Nordamerika«, Side 24 og 59 ff.

arbejdede særlige Udkast til Lov om *villkorlig frigivning* kommer dette Institut til Anvendelse baade paa *Fængsel* og *Strafarbejde*, men »kun, hvis Omstændighederne gør det sandsynligt, at den dømte paa fri Fod vil forholde sig vel«, hvorved der bl. a. skal tages Hensyn til Fangens Opførsel i Fængslet. *Fængselsfanger* kan *villkorligt frigivas* efter Ud-
staaelse af $\frac{2}{3}$ af Straffen, dog mindst 1 Aar, *Strafarbejds-*
fanger efter Udstaaelse af Halvdelen af Straffen, dog mindst
3 Aar. Det nævnte Institut, der er forbundet med Tilsyn i
Prøvetiden — for *Fængselsfanger* 1 Aar, for *Strafarbejds-*
fanger 3 Aar — løser saaledes begge de to omtalte Opgaver.

I F i n l a n d foreslaas det at arbejde med hele 3 Insti-
tuter, nemlig to Slags betinget Løsladelse og »Strafforlæn-
gelse«.

Den ene Slags betinget Løsladelse, som foreslaas bragt
til Anvendelse paa al Frihedsstraf idomt i 1 Aar eller der-
over, medfører *Afkortning* med højst $\frac{1}{4}$ af Straffen og for-
udsætter, at Fangen har vist god Opførsel i Fængslet.

Som Modstykke til den af denne betingede Løsladelse
følgende Strafakkortning paa Grund af god Opførsel fore-
slaas dernæst indført *Strafforlængelse* med højst $\frac{1}{4}$ af
Straffen paa Grund af Fangens daarlige Opførsel i Fængslet.

Endelig foreslaas indført *en anden*, fra den før nævnte
forskellig, *Slags betinget Løsladelse*, der skal komme til An-
vendelse paa de Tugthusfanger, som har udstaaet *hele* deres
Straf, fordi de ikke ved god Opførsel har gjort sig fortjente
til den første Slags betinget Løsladelse. Saadanne Fanger
skal i 1 Aar efter Løsladelsen være underkastet samme Be-
stemmelser, som gælder for den Fange, der har opnaaet en
betinget Løsladelse af den førstnævnte Slags. Til Støtte for
denne nye Slags betinget Løsladelse anføres det i Motiverne,
at en Melleform mellem Fængslet og den fulde Frihed
»ikke blot er nødvendig for dem, som paa Grund af god
Opførsel i Fængslet opnaar betinget Frihed. Den er natur-
ligvis i endnu højere Grad paakrævet overfor dem, som alle-
rede under Opholdet i Fængslet har opført sig daarligt og

af den Grund har maattet tilbringe hele Straffetiden dør, ja maaske har faaet Straffetiden forlænget. Saadanne Fanger har Samfundet endnu mindre Anledning til umiddelbart fra Fængslet at sætte i fuldstændig Frihed.»

Den førstnævnte Slags Løsladelse paa Prøve tager Sigte paa begge de før nævnte Opgaver; i Bestræbelserne for at løse den første Opgave understøttes den af »Strafforlængelsen«, og Bestræbelserne for at løse den anden Opgave suppleres gennem den sidstnævnte Slags betinget Løsladelse. Ordningen gaar altsaa ud paa følgende: Alle Fanger løslades kun paa Betingelse. De Fanger, som har opført sig godt, faar Afkortning i Straffen. De, der ikke har opført sig godt, maa sidde Straffetiden ud. Og de, som har opført sig daarligt, faar Straffetiden forlænget.

Denne Ordning nærmer sig i Virkeligheden den ubestemte Straffedom. Og da jeg er enig med den danske Straffelovskommission i ikke ved de almindelige Frihedsstraffe at indføre (relativt) ubestemte Straffedomme, kan jeg endnu mindre sympatisere med den finske Ordning, som gaar ud paa en (relativt) ubestemt Straffuldbyrdelse overfor Personer, som ikke af en Domstol er dømte til at underkastes en Behandling af (relativt) ubestemt Varighed. Der gives derved paagældende administrative Myndighed en altfor vidtgaaende Magt, mod hvis Misbrug i Virkeligheden ingen Garantier haves. Overfor den Fange, der viser daarlig Opførsel, staar Disciplinærstraffene til Raadighed, og de i U. foreslaaede Disciplinærstraffe vil være tilstrækkelige.

Af alle de omtalte Ordninger foretrækker jeg den i U. foreslaaede. Det engelsk-amerikanske »time off-System«, hvorefter Fangerne paa Grundlag af god — hvilket i Praxis let bliver til: ikke ligefrem daarlig — Opførsel i Fængslet faar en Afkortning af Straffen, uden at det til Gengæld forlanges, at de skal vise god Opførsel udenfor Fængslet, svækker Respekten for Domstolsafgørelserne uden at give noget tiltrængt Gode. Fængselsmyndighederne er, hvor Talen er om de almindelige Fængsler — for disses og deres egen

Skyld — interesserede i, at Respekten for Domsafgørelserne opretholdes, og de behøver ikke Strafaffkortnings-Institutet som Middel til at forebygge Fangernes daarlige Opførsel i Fængslet. Den svenske »villkorliga utskrivningen«, der gaar ud paa at give enhver Strafarbejdsfange en ubetinget Ret til 1 Aars Strafaffkortning, synes mig i endnu højere Grad egnet til at svække Respekten for Domsafgørelserne. Institutets Begrænsning til *Strafarbejde* er i Virkeligheden ret vilkaarlig — *Fængsel* kan jo idømmes indtil 3 Aar — og hænger formentlig sammen med Trangen til at udfylde, at komme bort fra, det Hul i Straffeskalaen, der er fremkommet ved, at *Fængsels* Maksimum er 3 Aar, *Strafarbejds* Minimum 4 Aar.

Det rette synes mig at være i Almindelighed at give Løsladelse paa Prøve i de Tilfælde, hvor det, at Friheden kun er betinget, kan antages at have nogen Betydning for Fangens Fremtid. Har paagældende Fange vist daarlig Opførsel i Fængslet, bør det som Regel være afgjort ved den ham ikendte Disciplinærstraf, der i alvorligere Tilfælde vil bestaa i Hensættelse i »Strafcelle«, hvorved der jo er hidført en Forlængelse af den domsbestemte Straf. Og jeg læser U. § 40 saaledes, at det er den ved denne Forlængelse fremkommende »Straffetid«, hvori der gennem Løsladelsen paa Prøve sker Affkortning¹⁾.

Men omend jeg foretrækker den i U. § 40 foreslaede Løsning for de i England og Amerika gældende og for de i Sverige og Finland foreslaede Ordninger, er jeg ikke blind for, at Gennemførelsen af Bestemmelserne i U. § 40 ikke bliver nogen let Opgave, og at de vil volde en Del Uro i Fængslerne, idet alle Fanger vil anse sig for berettigede til Løsladelse paa Prøve, naar den foreskrevne Minimaltid er forløbet.

I U.s Motiver udtales det, at Løsladelse paa Prøve er «tænkt som en *normal* Affkortning af Straffen». Men den for

¹⁾ U. § 40 siger ikke: »Straffen«, men »Straffetiden«.

Løsladelsen paa Prøve opstillede Forudsætning, at der »er sikret« Fangen passende Arbejde eller Underhold paa anden hensigtsmæssig Maade, vil langt fra altid kunne bringes til at foreligge, selv om Fangen forinden Løsladelsen er villig til at tage Arbejde, og selv om Fængselselskaberne arbejder nok saa energisk. Og den Fange, der har et Hjem at vende tilbage til, vil med Hensyn til Opnaaelsen af Løsladelse paa Prøve og den deri liggende Afkortning af Straffen have et Forspring for den, der intet Hjem har, og som maaske derfor i endnu højere Grad end den anden trænger til den i den betingede Løsladelse liggende »Afslivning«.

Forøvrigt vil det ganske komme til at bero paa Domstolenes Praksis, om den af Løsladelse paa Prøve flydende Afkortning af Straffetiden i Virkeligheden bliver andet end »bluff«. Netop fordi Løsladelse paa Prøve er tænkt som en »normal« Afkortning af Straffen, er det sandsynligt, at Domstolene ved Straffastsættelsen vil tage Hensyn dertil. Forholdet kommer da unægtelig til at minde noget om det Forhold, at en Handlende lokker Kunden med Tilsagn om en Rabat, som ganske vist ogsaa gives — men først efter at den er lagt paa Prisen. Og endnu værre bliver naturligvis Resultatet, hvis den i Forvejen paa »Prisen« lagte »Rabat« — slet ikke gives.

Det forekommer mig heldigt, at U. har udeladt følgende 2 Bestemmelser, som fandtes i *Torps* Udkast:

1) At Løsladelsen skulde knyttes til det Vilkaar, at Fangen fører — foruden et arbejdsomt og redeligt Liv — ogsaa et ædrueligt Liv. Efter min Mening egner Alkoholmisbrug sig ikke til saaledes i Almindelighed at »criminaliseres«. Det svenske Lovudkasts Udtryk: »et straffrit og ordentligt Liv« bør forøvrigt, synes jeg, foretrækkes for U.s Udtryk: »et arbejdsomt og redeligt Liv«. En paa Prøve løsladt Fange, som begaar en Voldshandling, kan næppe siges at have tilsidesat Fordringen om »Redelighed« efter den Betydning, som dette Ord sædvanligt har. Selv om Voldshandlingen ordnes, uden at der gøres Ansvar gældende imod vedkom-

mende, vil der kunne være god Grund til at genindsætte ham, navnlig hvis det ogsaa var en Voldshandling, som paa-drog ham den Straf, der er bleven afkortet ved Provelosladelser.

2) At Fanger, der er dømt til Fængsel paa Livstid, kan løslades paa Prøve efter 15 Aars Forløb. En lignende Bestemmelse gælder i Norge og findes i det tyske, det østrigske og det schweiziske Straffelovsudkast, men ikke i det svenske, hvis Motiver med Rette fremhæver, at den i Livstidsstraffen liggende Straffetrusel i høj Grad svækkes, hvis der i Loven fastsættes en Tid, efter hvis Forløb der gives Fangen Mulighed for at blive løsladt.

Det forekommer mig mindre heldigt, at U. § 40 som et »yderligere Vilkaar« for Løsladelsen særlig fremhæver, at Prøvetiden helt eller delvis skal tilbringes paa et Optagelseshjem for løsladte Fanger. Thi Opfattelsen af saadanne Hjemms Formaalstjenlighed kan skifte i Tidernes Løb — Meningerne om dem er allerede nu og vil vel til enhver Tid være delte — og i alt Fald vil det overvejende Flertal af Fængselsfangerne ikke egne sig til Anbringelse i et saadant Hjem.

U.s Bestemmelser, hvorefter Afgørelserne af, hvorvidt Løsladelse paa Prøve skal indrømmes en Fange, og hvorvidt han i Tilfælde af Betingelsernes Overtrædelse skal genindsættes i Fængslet, henlægges til en særlig Fængselsret, har jeg udtalt mig om i et Foredrag i »Dansk Kriminalistforening« i December Maaned 1923. Af de Udtalelser, jeg da fremkom med, fremgaar, at og hvorfor jeg foretrækker, at de nævnte Afgørelser henlægges til Justitsministeren, saaledes som foreslaet i *Torps* Udkast.